

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้รวบรวม หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดการวางแผนงานและบริหาร โครงการ
- 2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนและสังคม โดยปริมาณของขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้น ตามการขยายตัวของประชากร และเศรษฐกิจ ถ้ามีการจัดการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ ถูกหลักสุขาภิบาลก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและปัญหาสังคมอื่น ๆ

ราชบัณฑิตยสถานปี พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายของคำว่า มูลฝอย คือ เศษของที่ทิ้งแล้ว ส่วนขยะนั้นได้ให้ความหมายไว้เช่นกัน คือ มูลฝอย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกันจะใช้คำใดนั้นแล้วแต่ผู้ใช้ เช่น นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ใช้คำ มูลฝอย ในขณะที่ชาวบ้านใช้คำว่า ขยะ “สำหรับภาษาทางกฎหมายใช้คำว่า ขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นคำที่ทุกคนเข้าใจดี”

คำว่า “ขยะมูลฝอย” (Solid Wastes) โดยทั่วไปมีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง แต่โดยสรุปแล้ว หมายถึง ของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในการดำเนินชีวิตและกระบวนการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย

1. ความมั่งง่ายและขาดความสำนึกถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น เป็นสาเหตุที่พบบ่อยมากซึ่งจะเห็นได้จากการทิ้งขยะมูลฝอยลงตามพื้นแหล่งน้ำตามที่ว่างเปล่า

2. การผลิตหรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น ผลิตสินค้าที่มีกระดาษหรือถุงพลาสติกหุ้มหลายชั้น การซื้อสินค้าโดยห่อแยก หรือใส่ถุงพลาสติกหลายถุง ทำให้มีขยะมูลฝอยปริมาณมาก

3. การเก็บและทำลายหรือนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ ไม่มีประสิทธิภาพ จึงมีขยะมูลฝอยตกค้างกองหมักหมมจนก่อปัญหามลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม

การเกิดมูลฝอย

การเกิดมูลฝอยของมนุษย์นั้นจะแตกต่างกันไปตามเชื้อชาติ ศาสนา ลักษณะการดำรงชีพ และพฤติกรรมประจำวัน หากพิจารณาการเกิดมูลฝอยของมนุษย์แล้ว จะพบว่าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่สามารถลดปริมาณลงได้โดยการนำกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำ ปัจจุบันได้มีการรณรงค์ให้ลดการผลิตมูลฝอยลง

โดยปกติทั่วไป คนไทยมีอัตราการเกิดมูลฝอยอยู่ระหว่าง 0.5-1.4 กก./คน/วัน หรือประมาณ 0.82 กก./คน/วัน อัตรานี้จะมีค่ามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังนี้คือ

1. ฐานะด้านการเงิน
2. อุปนิสัยในการบริโภค
3. ฤดูกาล
4. ลักษณะของเมือง อาทิ เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว เป็นต้น
5. เทศกาลการท่องเที่ยว การศาสนา เป็นต้น

ชนิดของขยะมูลฝอย

โดยทั่วไปขยะมูลฝอยจากชุมชนต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ มูลฝอยทั่วไป และ มูลฝอยอันตราย

มูลฝอยทั่วไปได้แบ่งเป็นมูลฝอยแห้งกับมูลฝอยเปียก

- มูลฝอยแห้ง ที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ กระดาษ พลาสติก แก้ว ผ้า โลหะ ยาง เศษอิฐ ฯลฯ
- มูลฝอยเปียก ที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ เศษพืช เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ซากสัตว์ ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีมูลฝอยอันตราย (Hazardous waste) อันได้แก่ ถ่านไฟฉาย/แบตเตอรี่ หลอดฟลูออเรสเซนต์ สี/กระป๋องสี สารเคมีที่เหลือใช้ ฯลฯ โดยเฉพาะในส่วนของถ่านไฟฉาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในทุกชุมชนนั้น มีสารพิษหลายชนิดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลหะหนัก เช่น แคดเมียม ปรอท ถ่านไฟฉายที่ทิ้งร่วมกับขยะมูลฝอยทั่วไปจะทำให้โลหะหนักเหล่านี้ซึมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน โดยที่ถ่านไฟฉายใช้แล้วนั้นสามารถ

นำไปเข้ากระบวนการแยกส่วนประกอบเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ จึงควรมีมาตรการที่จะทำให้มีการเก็บรวบรวมถ่านไฟฉายใช้แล้วเหล่านี้คืนสู่กระบวนการผลิตอีกครั้ง

แนวคิดวิธีการลดปริมาณขยะตามวิธี 5 อาร์

สุทิน อยู่สุข (2531) ได้กล่าวถึง วิธีการลดปริมาณขยะตามวิธี 5 อาร์ อันได้แก่ Reject Reduce Reuse Repair และ Recycle โดยมีรายละเอียด ดังนี้

Reject คือ การหลีกเลี่ยง

หมายถึง การปฏิบัติ หรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดขยะที่เป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้ยากและขยะอันตราย เช่น

- การใช้กล่องใส่ข้าวที่ทำด้วยวัสดุทนแทนการใช้กล่องโฟมใส่ข้าว
- การใช้ถุงผ้าเพื่อใส่ของ กับข้าว แทนการใช้ถุงพลาสติกชนิดหิ้ว
- การใช้สินค้าที่มีการย่อยสลายได้ง่ายตามธรรมชาติ ได้แก่ ใบตองแทนการห่อของด้วยถุงพลาสติกในการใช้บางประเภท เช่น การห่อผัก ผลไม้

Reduce คือ การลดปริมาณการใช้

หมายถึง การลดขนาด ปริมาตร ปริมาณของวัสดุที่ก่อให้เกิดขยะ เช่น

- การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดวัสดุหีบห่อเหมาะสมกับปริมาณสินค้า
- การใช้กระดาษสองหน้าในงานทั่วไป
- การเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทน แทนการซื้อสินค้าบ่อย ๆ

Reuse คือ การใช้ซ้ำ

หมายถึง การนำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ (มีการคงสภาพเดิมไว้) เช่น

- การใช้ขวดบรรจุสินค้านำมาใช้ใส่อาหาร
- การใช้ถุงพลาสติกขนาดใหญ่มาเป็นที่รวบรวมขยะมูลฝอย
- การใช้ขวดบรรจุน้ำมาใช้แทนแก้วน้ำหรือใช้บรรจุน้ำต่อไป

Repair คือ การใช้ซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่

หมายถึง การนำของใช้ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซม ปรับปรุง เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ได้ดังเดิม เช่น

- การปะชุนเสื้อผ้า เพื่อนำกลับมาใช้ได้ใหม่
- การนำของใช้ที่ชำรุดมาซ่อมแซม ได้แก่ เตาไรต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ โต้ะ เป็นต้น

Recycle คือ การแปรสภาพเพื่อใช้ใหม่

หมายถึง การนำเอาวัสดุที่ใช้แล้ว หรือยังไม่ได้ใช้ มาเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนสภาพการใช้งาน เพื่อวัตถุประสงค์การใช้งานใหม่ หรือให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งวิธีการนี้อาจไม่ต้องอาศัยเทคโนโลยีหรือความยุ่งยากซับซ้อนมากนัก เช่น

- การนำเศษผ้ามาดัดแปลงให้เป็นพรมเช็ดเท้า
- การนำขวดที่ทำจากพลาสติกหรือแก้วที่ใช้แล้ว มาประดิษฐ์หรือดัดแปลงให้เป็นแจกันใส่ดอกไม้
- การนำกล่องกระดาษมาดัดแปลงให้เป็นที่ทิ้งขยะแห้ง
- และในบางกรณีวิธีการนี้อาจต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น
- การนำเศษขวดที่ทำจากแก้วและพลาสติกมาหลอม เพื่อใช้ในการผลิตใหม่
- การนำเศษเหล็กมาหลอมเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาเป็นแนวคิดที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเองรู้จักวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็น กระบวนการพัฒนายังจะเกิดไปด้วยความสมัครใจปราศจากการบังคับ ประชาชนจะมีบทบาทหลักในการพัฒนาความสามารถและสามารถพึ่งตนเองได้ และผลแห่งการพัฒนายังจะตกอยู่กับชุมชนนั่นเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการปูพื้นฐานให้มีการสร้างประชาธิปไตยขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง

อकिन รพีพัฒน์ (2527) กล่าวว่า ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมประชาชน ไว้ดังนี้

1. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและการวางแผนการพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมตามแผน
4. การติดตามและการประเมินผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในทางการปกครองของรัฐที่ส่งผล กว้างไกล โดยเสนอให้ดำเนินการดังนี้

- สร้างระบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- มีการส่งเสริมให้ประชาชน ได้รวมตัวกันตามผลประโยชน์หรือแนวทางที่หลากหลาย ขยายออกไปทุกระดับทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น

- มีกระบวนการโต้สวนสาธารณะที่มีฐานเป็นสิทธิทางกฎหมายของประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- มีสิทธิรับรู้ข่าวสาร

- การกระจายอำนาจในการปรับปรุงองค์กรรัฐ เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากร

แก้วสรร อดิโพธิ์ (2537) ได้เน้นย้ำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมีกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการปกครองของรัฐตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่นที่สามารถยอมรับสิทธิตามกฎหมายใน (กระบวนการโต้สวนสาธารณะ) มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และต้องมีการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากร

ประสาน ดังสิกบุตร (2538) เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชา สังคม เศรษฐกิจ และนโยบายสิ่งแวดล้อม) ให้แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ว่า

1. ชุมชนที่พัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐาน ข้อสัญญาของประชาชนที่จะใช้ระบบนิเวศน์ของตนเองภายใต้ขีดจำกัดอย่างเหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยความพยายามของชุมชน โดยได้รับความช่วยเหลือจากทางรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน

2. ต้องประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยชุมชนเอง

3. องค์กรเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ในการจัดการเรื่องทรัพยากรเพื่อความเหมาะสมกับการพัฒนา จะต้องผ่านการทำงานขององค์กรชุมชน การให้ข่าวสารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง การวิจัยและการศึกษาถึงสภาพของชุมชน การติดตามและเฝ้าระวัง คุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวความคิดของ ประสาน ดังสิกบุตร ที่ว่าชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องเกิดขึ้นภายใต้ระบบนิเวศน์อย่างเหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาโดยรัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน เป็นกลไกสำคัญในการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การให้ข่าวสารสาธารณะ การวิจัยและการศึกษาสภาพของชุมชน และการติดตามเฝ้าระวังคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

ประธาน สุวรรณมงคล (2528) ได้แบ่งลักษณะ (ขั้นตอน) ของการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

คำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) ประพนธ์ ปิยรัตน์ (2534) ได้กล่าวไว้ว่า มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการพัฒนาชุมชน และดูเหมือนว่าจะเป็นหัวใจหลักของการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ประชาชนได้มีบทบาทในกรณีต่าง ๆ ในกิจกรรมการพัฒนาทุก ๆ กรณี และการมีส่วนร่วมจะเป็นทั้งมรรควิธี (Participation as a mean) และเป็นทั้งเป้าหมาย (Participation as a end) ของการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างถาวรและยั่งยืน และได้มีผู้พยายามให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้มากมาย ในความหมายเฉพาะเจาะจง หมายถึง การที่ให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมแก้ปัญหาของเขา ให้เขาเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม และมุ่งใช้ความหมาย และความเป็นตัวของตัวเองเข้าดำเนินการควบคุมทรัพยากร และระเบียบในสถาบันต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องยึดแนวปฏิบัติดังนี้

1. ต้องถือว่าชุมชนเป็นหลักในการแก้ปัญหาแบบการพึ่งพาตนเอง องค์กรจากส่วนกลางเป็นเพียงแค่ตัวกระตุ้น
2. กิจกรรมการพัฒนาจะต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแก้ปัญหาสร้างความมั่นใจในตนเอง ของคนในชุมชนนั้น
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนจะครอบคลุมถึงการกระจาย และการสื่อสารข้อมูลเพื่อการพัฒนาจิตความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในท้องถิ่น
4. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนา เพราะเป็นวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้านสถานการณ์ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกลุ่มที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการต่าง ๆ การที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและวางแผนพัฒนา จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมการพัฒนามากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเข้มแข็งจริงจัง อีกทั้งเป็นการช่วยระดมทรัพยากรในหน่วยงานและปัจจัยอื่นๆ มาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาอีกด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความพร้อมใจที่จะคิดตัดสินใจ กระทำสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการติดตามประเมินผลการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความสมัครใจ

มิใช่การบังคับ หรือการใช้สิ่งของต่อใจต่าง ๆ มาชักจูง ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงขึ้นอยู่กับสติ ความรับผิดชอบและระดับคุณภาพด้านจิตใจของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

2.3 แนวคิดการวางแผนงานและบริหารโครงการ

การบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่ใช้ระบบแผนงานโครงการเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานอย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงขององค์กรและบริบทแวดล้อม

ในกรณีองค์กรขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างทำงานหลายระดับ และบริหารงานค่อนข้างรวมศูนย์องค์กรหลักหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และนโยบายขององค์กร เพื่อเป็นกรอบการทำงาน ของทุกหน่วยงานภายในองค์กรให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน และกำกับดูแลให้แนวทางการทำงาน ของหน่วยงานรองลงไปเป็นไปตามกรอบที่กำหนด ส่วนหน่วยงานรองลงไปมีหน้าที่แปลวิสัยทัศน์ ภารกิจและนโยบายที่กำหนดจากระดับสูงให้เป็นแผนงานโครงการที่เป็นรูปธรรมให้สอดคล้องกัน รวมทั้งจัดการบริหารและประเมินโครงการ/กิจกรรม เพื่อตอบสนองนโยบายระดับสูงขององค์กรต่อไป

ส่วนในกรณีองค์กรขนาดเล็กหรือหน่วยงานย่อยขององค์กรที่มีการกระจายอำนาจลงไปค่อนข้างสูง องค์กรหรือหน่วยงานย่อยมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานของตนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและนโยบายขององค์กรหรือของหน่วยงานเอง ตลอดจนต้องแปลให้เป็นแผนงานโครงการที่เหมาะสมและตัดสินใจจัดการบริหาร ประเมิน และติดตาม กำกับงาน รวมทั้งการทบทวนการทำงานค่อนข้างเบ็ดเสร็จในตัวเอง

ประเทศไทยได้นำการทำงานระบบแผนงานโครงการเข้ามาใช้อย่างจริงจังตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา แต่ก็ดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปเนื่องจากยังขาดความพร้อมทางด้านนี้ โดยเริ่มขยายการทำงานโดยใช้แผนงานโครงการจากหน่วยงานระดับกระทรวงลงไปยังกรมกองที่เกี่ยวข้อง และจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาคตามลำดับ ในระหว่างการขยายงานดังกล่าวได้มีการวางระบบการทำงานและการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นควบคู่กันไป

ความจริงจังและความเคร่งครัดในการทำงานระบบแผนงานโครงการได้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นที่คาดหวังว่าคุณภาพของแผนงานโครงการของทุกหน่วยงานในระยะต่อมามจะต้องพัฒนาให้ดีขึ้นตามลำดับ รายละเอียดที่ไม่ค่อยสมเหตุผลหรือไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เคยยอมให้ดำเนินการได้บ้างในอดีต เมื่อผู้รับผิดชอบมีโอกาสเรียนรู้และทำความเข้าใจมากขึ้นแล้ว แผนงาน

โครงการที่จัดทำขึ้นจะต้องสมเหตุผล และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ยอมรับได้มากขึ้นต่อไป

การฝึกอบรมและพัฒนาขีดความสามารถด้านการวางแผนและบริหารโครงการให้แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นกิจการที่ต้องดำเนินการอยู่เป็นประจำ ทั้งโดยการฝึกอบรมสัมมนา และจัดให้มีการทบทวนอย่างเป็นทางการในเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยการผนวกเข้ากับการพัฒนาขีดความสามารถด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการสอนงานของหัวหน้างาน และโดยการเปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกับการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริง (ชูเกียรติ ลิขิตธรรม, 2545)

โครงการ หมายถึง การเตรียมการ/เลือก/ออกแบบ/ตัดสินใจ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ และกิจกรรมที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ ในอนาคต

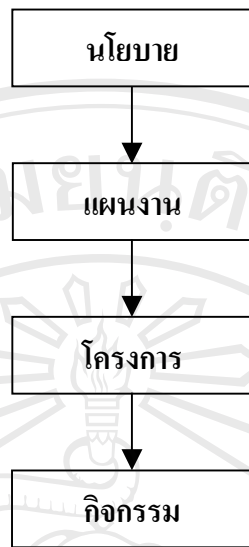
ความยากลำบากในการวางแผนโครงการในช่วงแรกคือการทำความเข้าใจไปยังอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น จึงต้องวิเคราะห์ ใช้จินตนาการและการคาดคะเนอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อจะตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์ของโครงการควรจะมุ่งไปในทิศทางใด

การตัดสินใจช่วงต่อไปคือการออกแบบกิจกรรม เป็นการเลือกวิถีทางหรือวิธีการที่ดีที่สุดเป็นไปได้มากที่สุด และคุ้มค่ามากที่สุดที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ กระบวนการส่วนนี้ แม้ว่าจะดูง่ายแต่ก็มีความยุ่งยากซับซ้อนพอสมควร เนื่องจากต้องทำความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างวัตถุประสงค์กับวิธีการที่เลือกกับเงื่อนไขแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งซับซ้อนเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง และก็เป็นเรื่องในอนาคตที่ต้องใช้การวิเคราะห์ จินตนาการ และการคาดคะเนเช่นเดียวกัน

นอกจากคำว่า โครงการ แล้วยังมีคำอื่นที่มีความหมายในทำนองเดียวกันกับคำว่าโครงการ ได้แก่ นโยบาย แผนงาน และกิจกรรม

กระบวนการเหล่านี้ประกอบไปด้วยการเตรียมการเลือก ออกแบบ ตัดสินใจเกี่ยวกับดำเนินวิถีทาง -means ที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทาง-ends ในอนาคต ทำนองเดียวกับโครงการ

ความแตกต่างของคำเหล่านี้มีลักษณะที่ลดหลั่นกันไปตามลำดับดังนี้ นโยบาย - แผนงาน - โครงการ - กิจกรรม

แผนภูมิที่ 2 แสดงกระบวนการการวางแผนงานและบริหารโครงการ

2.4 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น

อูทัย หิรัญโต (2519) กล่าวว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติ (Attitude) เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะอย่าง ซึ่งประจำตัวของบุคคลทุกคน ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ลึกซึ้งและเป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่าง และมีอยู่เป็นระยะเวลาอันสั้น เรียกว่า Opinion เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ จนมีความรู้แห่งอารมณ์น้อย เกิดขึ้นง่ายแต่สลายเร็ว

บุญธรรม คำพอ (2520) สรุปไว้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคลอีกด้วย ซึ่งคุณสมบัติประจำตัวบางอย่าง เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ ที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะพื้นฐานความรู้อันเป็นกระบวนการสังคมนิยมที่ได้รับการศึกษาเป็นเวลาหลายปี จะเป็นรากฐานก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ

เรื่องเวทย์ แสงรัตนา (2520) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึก ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการพูดหรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่ง การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือการปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2520) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของ ทักษะคิด เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทักษะคิดออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะ คล้ายทักษะคิด แต่ความคิดเห็นนั้นแตกต่างจากทักษะคิดตรงที่ทักษะคิดเป็นความพร้อมทางด้านจิตใจ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทักษะคิดไม่เหมือนกับความคิดเห็น ตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกมาได้อย่างเปิดเผย เพื่อตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของ ความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทักษะคิด

กฤษณี มหาวิรุฬห์ (2531) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่อยู่บนความแน่นอน หรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจ บุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้างหรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิด บางอย่างเป็นผลการแปลความหมายของข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดขึ้นกับคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม ฯลฯ และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับ หรือการปฏิเสธจากคนอื่นได้

จากคำจำกัดความต่าง ๆ เหล่านี้ จึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นคือ การแสดงออกทางด้าน ความเชื่อ และความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจจะเป็นการพูดหรือการเขียนก็ได้ โดยอาศัยพื้นฐาน ความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงสภาพแวดล้อม ก็เป็นส่วนช่วยให้การแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจแสดง ออกทั้งทางบวกหรือทางลบก็ได้

ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารูสึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจ ความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลง ระบบงาน เพราะจะทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และความพอใจของผู้เข้า ร่วมงาน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธุ์ (2544) ศึกษาการจัดการขยะชุมชน : กรณีบ้านดงม่อนกระทิง เทศบาลนครลำปาง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทิงมีรูปแบบดำเนินการจัดการด้วยตนเองโดยดำเนินการจัดเก็บขยะ การจัดหาแรงงานเพื่อปฏิบัติงาน การจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ การบริหารกองทุนขยะ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดเกณฑ์ในการปฏิบัติเพื่อจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเอง ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากในการจัดการขยะมูลฝอย โดยในการดำเนินงานของชุมชนนั้น ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ผู้นำการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของสำนักงาน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และเทศบาลนครลำปาง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

สุธีรัตน์ มหาสิงห์ (2542) ศึกษาบทบาทของสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน : กรณีศึกษาในพื้นที่เขตสุขาภิบาล อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของสตรีในการจัดการขยะในครัวเรือน เป็นไปในทิศทางบอกต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีบทบาทค่อนข้างสูงในประเด็นการเลือกใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ การจัดการท่อน้ำทิ้ง และมีบทบาทค่อนข้างต่ำในประเด็นการกำจัดขยะในครัวเรือน สตรีก็มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนแตกต่างกัน มีบทบาทในการจัดการขยะในครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สตรีที่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะแตกต่างกัน มีบทบาทในชุมชนแตกต่างกัน และสตรีที่มาจากครัวเรือนที่มีความสัมพันธ์ของบุคคล ในครัวเรือนแตกต่างกันมีบทบาทในการจัดการขยะในครัวเรือนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พัชราภรณ์ วิริยะปรอว์ไพโชค (2543) ศึกษาผลกระทบของการรณรงค์การคัดแยกขยะในเทศบาลเมืองเชียงราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และความพึงพอใจในเรื่องการคัดแยกขยะอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีพฤติกรรมการคัดแยกขยะอยู่ในระดับต่ำ ระดับความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะ ส่วนระดับความพึงพอใจในเรื่องการคัดแยกขยะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จตุพร บุนนาค (2540) ศึกษาโครงการ การจัดการขยะมูลฝอยด้วยธุรกิจสีเขียวในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนเขลางค์นคร พบว่า ในด้านการดำเนินงานโครงการ ขยะที่มีปริมาณมากที่สุด ได้แก่ กระดาษหนังสือพิมพ์ รองลงมาได้แก่กระดาษสี ขวดสี กระดาษกล่อง กระป๋องอลูมิเนียม ขวดขาว และขวดพลาสติกตามลำดับ ส่วนแหล่งที่มาของขยะพบว่า แหล่งขยะที่มากที่สุด ได้แก่ ที่บ้านของนักเรียน รองลงมาคือชุมชนและโรงเรียนตามลำดับ

ด้านกระบวนการ วิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอน และรายละเอียดกระบวนการทำงาน พบว่า มีการดำเนินการ ตามกระบวนการของการทำงานเป็นระบบ มีการรวมกลุ่มกัน การประชาสัมพันธ์ โครงการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ไปจนถึงการสรุปผลและรายงานผล

ด้านเจตคติ พบว่า สมาชิกโครงการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามโครงการ โดย เห็นว่าเป็นโครงการที่ดี ช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ช่วยพัฒนาโรงเรียน มีความรับผิดชอบมากขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved